

שיעורו הקבוע של רבינו מרן הגאב"ד שליט"א בביהמ"ד בנווה יעקב ירושלים עיה"ק

מאמר לימי בין המצרים / כל רודפיה השיגוה בין המצרים

זמני הגבורות מסוגלים להגיע לדביקות בהשי"ת

רבה ואהבת עולם. יצחק המשיך את מדת הגבורה והיראה, ויעקב המשיך את מיזוג החסדים והגבורות, ולכן מדתו היא דביקות. ועל שם יעקב נקרא כלל ישראל, זרע יעקב וישראל, כי זה הוא התכלית של הבריאה כולה, ישראל שעלו במחשבה תחילה, המכוון בישראל שיהיו ממזגים חסדים עם הגבורות, ומתדבקים בה' בכל מהותם ונפשם עם כלות הנפש אליו ית"ש.

במדבר מקום תוקף כוחות הרע היו מוכרחים להתחזק בגבורות
והנה כלל ישראל כשיצאו ממצרים שנדבקו שם במ"ט שערי טומאה, הלכו במדבר, וכלשון הכתוב, המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים. במדבר היו כוחות הרע הגדולים ביותר, נחש שרף ועקרב, ולא היו יכולים ישראל להתקיים שם רק ע"י מיזוג של חסדים וגבורות להיות דבוקים בהקב"ה בכל מציאותם. רק באופן זה היה שייך להם להתקיים. וכדכתיב בנביא, זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. היינו שמיזגו את האהבה עם הגבורה. וכן, הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד. זו מידת הדביקות, וזה היה הקיום היחידי במדבר.

וזכו למעלת הדביקות ע"י משה רבינו, שהוא היה באותה בחינה של יעקב אבינו, בחינת תפארת, משה מלגאו ויעקב מלבר. וכך נמשך כל זמן היותם במדבר, הקב"ה המשיך החסדים והגבורות, ומרע"ה עשה מהם מיזוג של אהבה בוערת כאש ותשוקה להקב"ה.

כשבא בלעם לא זעם ה' ונחסרה השפעת הגבורות ועי"ז חטאו
אמנם, כאשר בא בלעם לקלל את ישראל נפסק כל זה. דהלא הקב"ה זועם בכל יום וכמשחז"ל כמה זעמו רגע, וזו הגבורה. אבל ביום שבא בלעם לקללם הפסיק הקב"ה זעמו, וממילא נפסקה המשכת הגבורות, והיה חסד א-ל כל היום ללא כוח הגבורה, ולא היה אפשר למזג הגבורה עם האהבה.

א-ל זועם בכל יום. א-ל הוא שם של רחמים, חסד. וזועם הוא דין. ובהז המיזוג, שהחסד והגבורה מתערבים יחד, זה יוצר את הדביקות והביטול שבכוחו יכלו להיות במדבר.

וכיון שנפסק המיזוג הזה שהוא הדביקות, חזרו כוחות הטומאה, הנחש שרף ועקרב שבמדבר. ומכאן זה חטאו. ולא רק שחטאו, אלא הגיעו למידה של 'ויצמד ישראל לבעל פעור', כמשאחז"ל כצמיד פתיל. שלהבת של אהבה רעה.

זו התכלית בחודשים אלו תמוז ואב טבת ושבת חודשי הגבורות
והוא סדר הבריאה שמבראשית, כי חודשי הגבורות תמוז ואב עניינם למזג אותם בחסדים להגיע לדבקות. ואמנם עשוי נאחז בהם כי נראית חיצוניותם גבורות עצמאיות. אבל באמת התכלית היא להמתיקם בשורשם ומכאן זה יהיו חודשים של דביקות. ואכן אחר שחטאו נאחזו בהם יותר כוחות הרע, אבל עדיין חודשי תמוז ואב השייכים לצד הגבורה, הם המסוגלים ביותר להעמיד הדביקות וההתקשרות להקב"ה.

על כן נועדו מעיקרא לנתינת הלוחות ולמועדים טובים
ולכן בחודש תמוז רצה הקב"ה ליתן לוחות הברית, שהם מורים על דבקות גמורה [וכפי שהארכנו במק"א]. ואיתא בילקוט [פר' פנחס] שרצה הקב"ה לעשות מועדים מתמוז ואב. והחיד"א כתב בכמה מקומות, דהיינו ו"ז בתמוז ראש השנה, תשעה באב יום הכיפורים, ואלול סוכות. והיינו דאדרבה חודשים אלו נועדו להתמדת של החסדים עם הגבורות. והוסף החיד"א דכן נהגו האבות הקדושים החגים בתמוז אב ואלול, דשורש האצילות של הגבורות הוא חסד א-ל וע"כ אצל האבות היו ימים טובים.

והנה פרשת פנחס קריאתה בבין המצרים, וכמ"ש המהרש"א [בכורות ח'] כי ימי בין המצרים הם ל"א ימים, וכנגד ל"א ימים שמר"ה עד שמחת תורה. וכנגד ל"א ימים טובים שיש בשנה. וע"כ קוראים בהם את פרשת המועדות שבפר' פנחס. כי ימים אלו בפנימיותם חסד ורחמים וכפי שנתבאר, ונועדו מעיקרא להיות בהם המועדים, ולעיתיד לבוא יחזרו ויהיו ימים טובים.

ומזה נלמד כי חדשים אלו תמוז ואב, מסוגלים לקרבת א-לוקים כפי עבודתנו התעצמותנו והתגברותנו לבחינה של דביקות.

ברשות כבוד הרבנים, עמלי תורה בטהרה, ה' עליהם יחיו.

חודש אב מזלו אריה עניין הגבורות

בשבת בירכנו וקידשנו את חודש מנחם אב. כידוע מזלו של חודש אב הוא אריה, עניין האריה הוא גבורות, דין. וכתב הבן איש חי, כי בתשעת הימים הראשונים של חודש אב ישנם רט"ז שעות כמנין אריה וכמנין גבורה. ונקרא אב, כי עתיד הוא להיות אב לכל החדשים, על דרך שמחנו כימות עיניתנו.

שלטונו של עשיו בחודשי תמוז ואב טבת ושבת

וכתב בזוה"ק [יתרו ע"ח ב'] דמעיקרא היה צריך להיות שלטונו של עשיו על ארבעה חודשים שלמים, תמוז אב, טבת ושבת, אלא שכוחו של יעקב גבר, ומיום ט"ו בשבט וט"ו באב נכנס לקדושה. ונשאר תחת עשיו במספר הימים שיעור שלושה חדשים [כן ביארו דבריו בספה"ק, ו"ה בזוה"ק בעוד מקומות].

וצריך להבין מדוע יש לעשיו שליטה על חודש טבת ושבת. בשלמה תמוז ואב משום שחטאו בהם בני ישראל, אבל מה כוחו בטבת ושבת. ובהכרח שזה אינו משום החטא, ואדרבה, סיבת החטאים שחטאו באותם חדשים הוא משום שהיו מועדים לכך מצד שהם תחת עשיו. וא"כ צריך להבין מדוע באלו החדשים יש לעשיו אחיזה.

גם צריך להבין, הרי תמוז אב מלפניהם ומאחריהם חודשי רחמים, מלפניהם ניסן אייר סיון שבהם יצאנו ממצרים וקבלנו התורה, ולאחריהם חודש הרחמים אלול בו נפתחים ו"ג מכלין דרחמי, לא רק מצד ארבעים יום ימי הרצון, אלא גם מצד עצם החודש שיש בו הארת רחמים. וכן בטבת ושבת, מלפניהם תשרי חשון כסלו שהם חודשים של חסדים, ומאחריהם אדר זמן שמחה ואחריו שוב ניסן, ואיך באמצעם באים שני חודשים אלו של טבת ושבת בשליטת עשו.

ונבאר בזה, מה ששייך לעבודת השי"ת בימים אלו.

איך חטאו ישראל בבנות מואב אחר שנשמרו מזה במצרים

קראנו בשבת קודש בפרשת פנחס, חטא ישראל בבנות מואב, עד כדי ח"ו כליה, לולא מעשה פנחס. וצריך להבין, איך יתכן כי חטא חמור כזה אירע לישראל באותו הזמן. הלא אף בזמן שהיו במצרים שהיא ערוות הארץ, והיו שרויים במ"ט שערי טומאה, מ"מ לא נכשלו בעוון עריות. וכמ"ש חז"ל על הפסוק גן נעול אחותי כלה, שהיו במצרים גן נעול, ורק אחת היתה שזינתה ופירסמה הכתוב. ואיך דווקא אחר ארבעים שנה עם משה רבינו במדבר, כשהם אוכלים מן ושותים מי באר ומסובבים בענני כבוד, יגיעו לעבירה זו של ערוות בנות מואב, הלא דבר הוא.

תכלית הגבורות להביא למעלת הדביקות בהשי"ת

סדר ההנהגה שהרבש"ע האציל בבריא, בנוי תמיד על חסדים וגבורות. וכמ"ש הקדמונים אפשר להמתיק הדינים והגבורות בשרשם. ומשמעות הדברים והגבורות הם חלק מהבנין, אלא שיש להם לבוש של דינים, ובשורשם הגבורות משלימין הבנין.

וביאור הדבר, כי תכלית הבריאה כולה במחשבה תחילה, בשביל ישראל שיהיו דבקים בהקב"ה כדכתיב ואתם הדבקים בה' אלוכם חיים כולכם היום.

ודביקות הוא למעלה מאהבה ויראה. שהלא זהו הסדר, יראה אהבה ודבקות. אהבת ה' שורשה במדת החסד, וכשהיא בפני עצמה ה"ה כמים שקטים אהבה רבה ואהבת עולם. וכשמתמזגת עם הגבורה, נעשית הדביקות. וע"ז אמר שלמה המלך בשה"ש כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה, כשהאהבה מגיעה לחלק של רשפיה רשפי אש דהיינו הגבורה, אזי מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו.

זהו מיתוק הגבורות בשורשם. הגבורות לא באו ח"ו להמשיך דין בעולם, אלא תכליתם להתמזג עם מדת אהבה ושניהם יחדיו נעשים לדביקות בבחינת שלהבת י-ה. זו הבחינה של מדת תפארת הכוללת חסדים וגבורות, שע"י כך נעשית אהבה בוערת כאש בבחינת הדביקות.

והיא מדת האבות הקדושים. אברהם אבינו המשיך מדת החסד, שהוא אהבה

על ידי שפחה כי תירש גבירתה מתעוררת אהבת ה' לישראל

נפלה לא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל

והנה בנביא עמוס כתיב, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, ודרשו חז"ל [ברכות ד' ב'] אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נ"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. במערבא מתרצי לה הכי, נפלה ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל. וצריך להבין למאי מתרצי במערבא, א"כ מדוע מעיקרא היתה נפילה.

כנגד השפחה אשר כולה חיצוניות ניכרת מעלת ישראל הפנימית וביאור הדברים, כי דור שכולו חייב היינו בשתי הבחינות שבגלות, המלכות הולכת ממקומה, ובתוך המלכות שפחה תירש את גבירתה. המלכות כביכול בניוולה והשפחה נמצאת.

זהו נפלה לא תוסיף, שבשעה שהרשב"ע רואה שהשפחה נכנסת במקדש, והשפחה אין בה שום פנימיות, כולה חיצוניות, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי ומ"מ נשארה שפחה, כיוון שאין לה פנימיות כלל. ומנגד כלל ישראל אשר אף בשעה שלא עשו רצונו של מקום, מ"מ בפנימיותם תמיד נשארו שייכים להקב"ה. מכאן מתעוררת האהבה של הקב"ה לכנסת ישראל.

דהיינו אדרבה, ע"י שהשפחה נכנסה מתעוררת אהבת הקב"ה לישראל. זהו ביאור מה שרצו חכמים לנדותו לפנחס, דסברו אדרבה עדיף שיהיה בחינת שפחה כי תירש גבירתה, ותתעורר בזה אהבת הקב"ה לישראל.

והוא מה שאמרו כי רק רגע כמימרא גלתה המלכות ותיכף שבה למקומה. היינו כיון שנתעוררה תיכף על ידי כניסת השפחה אהבת ה' לישראל, ממילא שבה המלכות אל מקומה.

על כן יום החורבן הוא גם יום מועד והתעוררות האהבה

ובזה מבואר עניין תשעה באב שהוא בשני ההפכים, מחד גיסא יום חורבן, ומאידך התעוררות אהבה כדאי' ביומא שהיו באותו היום הכרובים מעורים זב"ז, התעוררות האהבה, ואמרו לא היה מועד לישראל כיום שחרב הבית.

באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה – חורבן ביהמ"ק בא מהתעלותו במדריגה

עליונה למעלה מיסוד העפר, לא היו יכולים לקבל האור ונעשה חורבן אצלם. זהו עניין כי אתה ה' באש הצתה, היינו שאינו חורבן מצד עצמו של מקדש, רק ישראל לא היו ראויים למדריגה זו.

הא בבתי גוזאי הא בבתי בראי

הוא הכוונה בגמרא בחגיגה [ה' א'], ומי איכא בכיה קמיה הקדוש ברוך הוא, והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקדוש ברוך הוא שנאמר הוד והדר לפני עוז וחזקה במקומו, לא קשיא הא בבתי גוזאי הא בבתי בראי. והיינו כי בבתי גוזאי הוא ביהמ"ק בעצמו, לא היה חורבן רק התעלות. אבל בבתי בראי, דהיינו אצל כלל ישראל שנשארו ביסוד העפר, הוא חורבן ובכיה.

ובאש אתה עתיד לבנותה

לעית לבוא כשישראל יחזרו בתשובה ויתעלו לבחינת אש, יהיה להם המקדש שירד בנוי באש. והוא באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה. היינו כי כלל ישראל יהיו אש, ויהיה להם אור המקדש. וזהו שחסרו במקדש שני חמשה דברים, מפני שלא היו במדריגתו, והיה בהכרח להוריד את המקדש ממדריגתו.

סתירת המדרשים אם מיתתן של צדיקים שקולה כחורבן ביהמ"ק והוא ביאור מה דאי' בגמ' ר"ה [י"ח ב'], קשה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו, ומאידך בילקוט [שמות רמז שמ"ט] אי' גדולה סילוקם של צדיקים יותר מצ"ח קללות וחורבן ביהמ"ק. ועומדים המפרשים בסתירת המדרשים.

ויש לבאר, כי מיתתן של צדיקים כלפי עצמם הוא כשריפת ביהמ"ק, היינו שאינו אש של חורבן אלא אש של התעלות יסוד העפר לאש, וכן מיתת צדיקים שהם מתעלים מיסוד העפר כנאמר בזה"ק על רשב"י שאמר אנא לאו עפרא. אמנם הילקוט מדבר מצד כלל ישראל שאינם יכולים להיבנות מאורו של הצדיק, והיינו לשון סילוקם של צדיקים, מה שמסתלק האור מישראל, וזה חסרון יותר מחורבן הבית.

על כן הוא מועד וימים טובים

ובזה מבואר, דאמנם הם ימי אבלות על שלא התעלו ישראל לבחינת המקדש וממילא נמנע מהם האור. אבל מצד עצם הבית, אדרבה, בימים האלו הגיע למדרגתו הגדולה בבחינת האש. וע"כ בפנימיות הם ימים גדולים. וע"ז נאמר לא היו ימים טובים כיום שחורב הבית, אף שלא זכו לאורו, אבל לעתיד לבוא כשיזכו להתעלות לבחינת אש, הרי ביום זה נולד האור שיאיר להם.

האבלות מצד ריחוק ישראל ועל כן מתחדשת בכל שנה ושנה

וא"כ האבלות לא על חורבן הבית מצד עצמו, אלא על ריחוק ישראל ממעלת הבית שנעשה להם חורבן. ולפי ירידת הדורות, כל שנה היא בכיה מחודשת על הריחוק מאור המקדש. יעזור השי"ת שיתעלו כלל ישראל ויזכו לאור המקדש.

עבודת הימים האלו

חודש אב הוא זמן של שמיעה, לשמוע ולקבל את ההתעלות. וכמו שכתב הגר"א בספר יצירה שם ארבעה הפסוקים של שמיעה המתייחסים לחודש אב. אי' בחתם סופר [בהפסטרט מוטות] כי ההמשך של צירוף החודש 'הסכת ושמע ישראל' הוא 'היום הזה נהיית לעם'. היינו כי בחודש הזה אנו יכולים להתחדש, ובזה התקווה וכמו שאמר הנביא לא יוסיף עוד להגלותך.

יתן ה' שנזכה בימים אלו לקרבתו ית"ש. גם אם רחוקים, בימים אלו בכוח ההשתוקקות והגעגועים בידינו לקרב את עצמינו למדריגת הדביקות ברשב"ע.

ביקשו חכמים לנדות את פנחס

אי' בירושלמי סנהדרין [מ"ח ב'] כתיב וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, מה ראה, ראה את המעשה ונזכר להלכה הבעל ארמית הקנאים פוגעין בו. תני שלא ברצון חכמים. ופינחס שלא ברצון חכמים א"ר יודה בר פזי ביקשו לנדותו אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וגו'. ודברי הירושלמי מתמיהין, איך יתכן שרצו לנדותו, אחרי אשר קינא לא-לוקיו ויכפר על בני ישראל, על זה רצו לנדותו, אתמהא.

גלות השכינה ושפחה כי תירש גבירתה

הגלות וחורבן הבית יש בזה שני חלקים, וכמו שאמר שלמה במשלי, תחת שלוש רגזה ארץ וגו' ושפחה כי תירש גברתה. האחד הוא גירוש המלכות, גבירתה. שהלכה בגלות עם כנסת ישראל. [אמנם הספירות נשארו במקומם כמו שאמרו לא זזה שכינה מכותל המערבי לעולם, אבל המלכות יצאה לגלות].

ועוד בחינה של גלות, לא די שהמלכות דקדושה יצאה ממקומה, אלא שנכנסו האויבים להיכל והעמידו צלם. והוא שפחה כי תירש גבירתה. היינו הסתר בתוך הסתר, לא די שהמלכות איננה, אלא השפחה תירש גבירתה לכבוש המלכה עמי בבית. וכעין שהיה בימי המן אשר מלבד הגזירה לכלות את ישראל, נעשה משנה למלך נכנס ויוצא בבית המלך.

עניין שאמרו כי מיד שבה המלכות למקומה

כתבו הקדמונים, כי בעת החורבן ירדה המלכות לנקודה קטנה ומיד אחרי כן חזרה ושבה למקומה. וצ"ב אם העוונות גרמו שירדה לנקודה קטנה איך תיכף חוזרת למקומה, וכי הספיקו כבר תיכף לעשות תשובה.

אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי

איתא בגמ' סנהדרין, אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי. וצריך להבין איך יתכן שבא בדור שכולו חייב.

באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה – חורבן ביהמ"ק בא מהתעלותו במדריגה

תשעה באב איקרי מועד שנאמר קרא עלי מועד

ימי בין המצרים יש בהם צד ובחינה של ימים טובים, וכמו שאמרו חז"ל לא היו ימים טובים לישראל כיום שחרב בו המקדש. ומהפסוק באיכה, קרא עלי מועד לשבור בחורי, לפינן קצת דיני מועד בתשעה באב. ו"א שמשום כן אין אומרים בו תחנון, ו"א שלפיכך אין מניחין בו תפילין, ובלבוש כתב דע"כ אין עושין מלאכה בת"ב.

שלושת השבועות כנגד שלושה רגלים

גם כידוע שלש שבועות אלו כנגד ג' רגלים, שבוע ראשון הפטרת 'דברי' נגד חג הפסח שעניינו פה-סח הוא הדיבור. הפטרה בשבוע השני היא 'שמעו' כנגד מתן תורה ששמעו הקול מפי הגבורה. שבוע שלישי קורין 'חזון', והוא כנגד חג הסוכות שנאמר בהפסרת חזון 'סוכה בכרם', וגם סוכה היא לשון ראייה [כמ"ש על שרה שנקראת יסכה על סוכה ברוה"ק], היינו חזון. וצריך להבין איך בזמן ריחוק ובכיה, שייך ימים טובים ושמחה.

באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה

בתפלת 'נחם' אומרים כי אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה. אכן מובן כי הבית השלישי ירד לעת"ל בנוי באש מן השמים. אבל חורבן הבית, מה טעם דוקא הוצת ביהמ"ק באש, ולא די בחורבן הבית. וכתיב בנביא וישורף את בית ה', ופירשו, כי ירדו מלאכים מן השמים והציתוהו באש, ומה עניין זה. גם צריך להבין איך תהיה מצוות בנית המקדש לעתיד לבוא, כיון שהוא ירד בנוי.

בפסוק בקהלת כתב שלמה על זמן החורבן, עת לבנות ועת להרוס ועת נתון אבנים. ויש להבין הלא כל הזמנים שהזכיר שם הם זמנים הקבועים מששת ימי בראשית. וכאן לכאור' הלא איננו תלוי בזמן מסוים, אלא בחטאי ישראל.

המקדש התעלה בבחינת אש ולא זכו ישראל לאורו במדריגה זו

וביאור העניין, דהנה יש שני בחינות באש. יש אש שמכלה ומפריד כל שלושת היסודות עד שיסוד העפר נשאר אפר ושאר היסודות חוזרים לשורשם. והשני אש של מעלה, האש מעלה את כל שאר יסודות לבחינת אש, ואינה מכלה אותם להיות אפר.

וכך היה קבוע מסדר ששת ימי בראשית, שיהיה ביהמ"ק מתעלה משנה לשנה, ובאותה שנה יגיע לבחי' אש. אמנם זה היה מצד עצם הבית, אבל מצד כלל ישראל הוא תלוי ועומד בהם, בתיקונם את כל הבחינות התלויות בהם, בחינת העפר עצלות, מים תאווה, ורוח כעס. והתעלותם לבחינת אש.

ואכן אם היו מתעלים ליסוד האש היו זוכים לאור המקדש ממוקדם, ואדרבה היה מתעלה יותר. אבל כיוון שחטאו, ויסוד העפר לא רק שלא נתעלה אלא נתעבה יותר, שוב לא הי' להם שייכות לביהמ"ק בבחינה העליונה. ואמנם כשהיה בו יסוד העפר היה מאיר להם, אבל עתה שהגיע זמן שיהיה בבחינה

ימי בין המצרים הם ימים גדולים, כמו שאמרו חז"ל לא היו ימים גדולים לישראל כיום שחרב הבית. ואע"פ שעדיין לא זכינו לאור שלהם, מכל מקום יש את תחילת האור, וכמו שאמרו חז"ל בתשעה באב נולד משיח.

הימים האלו כתוב עליהם כל רודפיה השיגוה בין המצרים. כמה שנדרוף יותר, כמה שנרצה להתעלות יותר, נוכל להשיג.

בקדמונים כ' דחודש אב כנגד שמעון. ואי' בספר יצירה דאב הוא חודש של שמיעה, צירוף אותיות השם באב הוא 'הסכת ושמע ישראל היום' - שמיעה.